

BROEDVOGELS VAN EINDE GOOI IN 2022

Carel de Vink en Jan Mooij

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Rapportnummer: 310

Broedvogels van Einde Gooi in 2022

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Subgroep Avifauna
Postbus 1028
1200 BA Hilversum
broedvogels@vwggooi.nl
www.vwggooi.nl

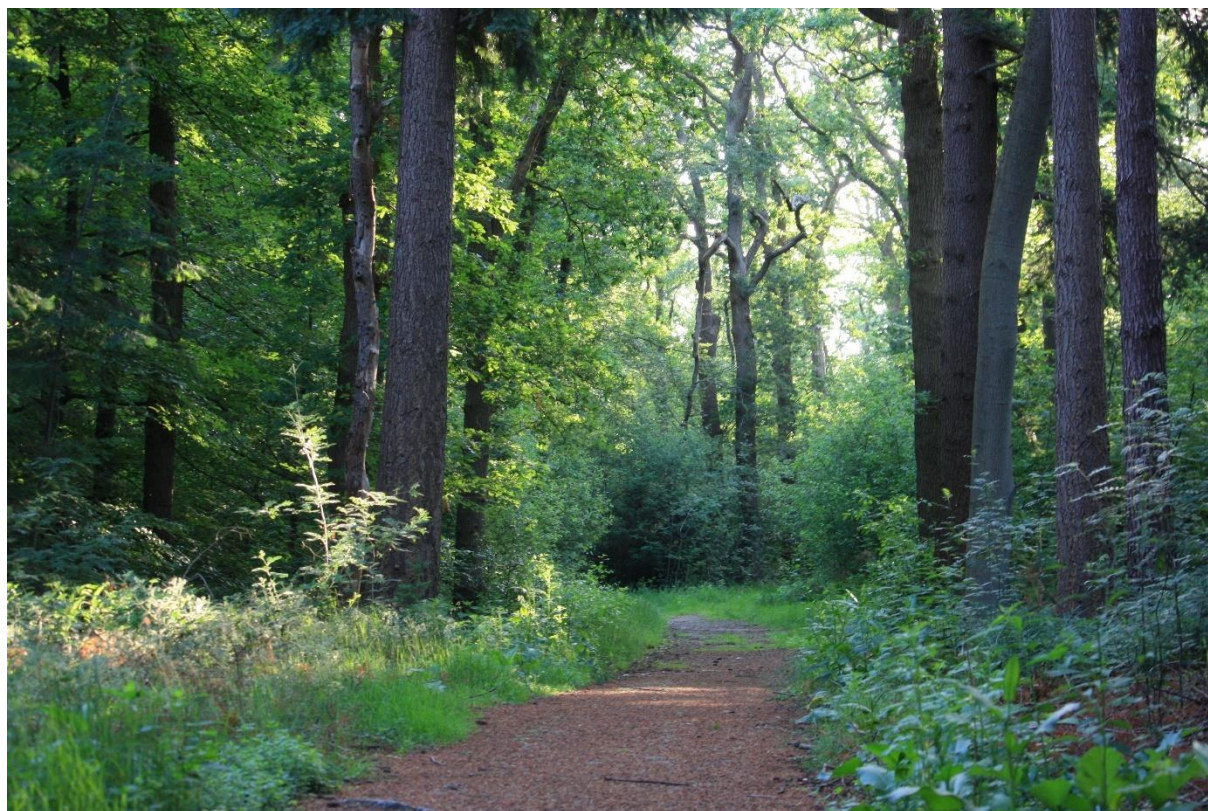
Tekst : Carel de Vink en Jan Mooij
Foto's: Carel de Vink, Rien Rense (1x)

Copyright 2022 – Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum
Rapportnummer: 310

Overname van gegevens is alleen toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Broedvogels van Einde Gooi in 2022

Perceel naaldhout met veel ondergroei van loofhout

SAMENVATTING

Aan de hand van negen vroege bezoeken en een eenmalig aanvullend late avond/nachtbezoek in de maanden april tot en met juni 2022 heeft de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken het landgoed Einde Gooi op broedvogels onderzocht. Het gaat om een gebied van bijna 150 hectare, dat per keer in twee delen ('west' en 'oost') door teams gelijktijdig werd bezocht. Dat resulteerde in 687 territoria, verdeeld over 52 soorten. Op details van de bevindingen wordt verderop per soort nader ingegaan. De resultaten worden vergeleken met voorgaande tellingen, waarbij tevens wordt stilgestaan bij de veranderingen en waar mogelijk de onderliggende oorzaken.

Het onderzoek vond plaats op verzoek van Natuurmonumenten, waarbij gebruik gemaakt werd van het Broedvogel Monitoring Programma van Sovon, Vogelonderzoek in Nederland. Het sluit aan op Rapport 246 van de vogelwerkgroep uit 2015, waarbij hetzelfde gebied werd onderzocht. Voor nadere details omtrent landschapsinrichting en beheer wordt verwezen naar dat rapport.

INLEIDING

Sinds 1976 is het voormalig particuliere landgoed Einde Gooi, op de grens tussen Het Gooi en het Utrechts veenweidelandschap, in bezit van Natuurmonumenten. Ten tijde van de overname telde het landgoed een boerderij en enige kleinere huizen en omvatte het 100 hectare bos, naald- en loofbomen en 45 hectare landbouwgrond. De Gooi- en Eemlander vermeldt in 1976: ‘De botanische potentie van Einde Gooi is bijzonder hoog. Het is natuurwetenschappelijk interessant vanwege de rijke broedplaatsen, één van de rijkste in het Gooi.’

Op verzoek van Natuurmonumenten, bij monde van ecooloog Luc Hoogenstein, heeft de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken in 2022 dit landgoed onderzocht op aanwezige broedvogels. Dit gebeurde door de Vogelwerkgroep voor het laatst in 2015. Daarvan is destijds een uitvoerig rapport verschenen (Juun de Boer en Rien Rense, VWG Rapport 246). De daarin weergegeven broedgegevens van 2015, maar ook het daarin opgenomen overzicht van oudere gegevens dienen als ijkpunt voor dit verslag.

Naast dank aan Natuurmonumenten voor de vergunningen en richtlijnen en de agrariër van Einde Gooi voor het dulden van onze bezoeken bij nacht en ontij, geldt onze dank vooral de teams die in twee- of drietallen het gebied hebben onderzocht.

GEBIEDSKENMERKEN

Einde Gooi wordt gekenmerkt door een afwisselend, soms parkachtig gemengd bos met enkele flinke percelen grasland. Daarop graast een bescheiden kudde koeien, meest jongvee. Deze percelen worden ook afwisselend als hooiland benut. Centraal ligt de boerderij met een aantal stallen en een opslagvloer voor kuilgras. Direct naast de boerderij staat een door particulieren bewoonde villa. Meer zuidelijk staat een woonhuis en vanaf die woning meer naar het westen bevindt zich een tweede particuliere woning, een bungalow. Van beide woonhuizen zijn de erven slechts zijdelings meegenomen in het onderzoek. Aan de zuidkant grenst Einde Gooi aan de Floris V-weg, die zuidelijker toegang geeft tot een aantal kleine bungalowparken. Waar die naar het westen ontbreken, scheidt een smalle veensloot de weg van enkele boerderijen en weiden. Aan de oostkant loopt de provinciale weg naar Hilversum. Ten noorden van het gebied loopt de Noodweg naar Loosdrecht, met daaraan gelegen het landgoed Zwarte Berg en een kleine camping. Daar bevindt zich ook het voornamelijk door sportvliegers gebruikte Vliegveld Hilversum. Een voormalige boerenhoeve grenst aan de noordoostkant direct aan Einde Gooi. Ook dat woonhuis hebben we niet meegenomen in het onderzoek. De westrand grenst aan het Tienhovens Kanaal en de daarlangs gelegen weilanden en de gebouwen van een militaire kazerne.

BEHEER EN AANBEVELINGEN

Oude verslagen maken melding van graanteelt (in later jaren voornamelijk mais), maar dat is momenteel (helaas) niet meer het geval. In de beginjaren van het beheer door Natuurmonumenten was het bos aanmerkelijk jonger. Om verjonging te bevorderen worden soms delen van het bos opengewerkt, zodat verjonging en ondergroei (o.a. van heide) een nieuwe kans krijgen. Recente stormen hebben spontaan kleine open plekken gecreëerd. Valhout wordt niet geruimd, hooguit verplaatst van de zandpaden, die het landgoed doorkruisen.

Er zijn twee grote nestkasten aanwezig op de open hooizolder, waarvan één bewoond wordt door de kerkuil; de andere werd bewoond door spreeuwen. Rond de villa hangen twee nestkasten voor kleine vogelsoorten, die echter niet benut werden.

Alleen bomen die over een pad vallen worden verwijderd (foto Rien Rense)

Voor de verspreiding van de das in noordelijke en westelijke richting (Gooi en Vechtstreek) fungeerde Einde Gooi als springplank. Een recent aangelegde natuurpassage over de spoorlijn Hilversum-Utrecht en de A27 voorkomt dat de populatie te zeer geïsoleerd raakt. Bij onze inventarisaties hebben wij de vier aanwezige burchten zoveel mogelijk geprobeerd te ontzien. Dassensporen kwamen we echter ook daarbuiten overal tegen. Een van de teams zag op klaarlichte dag een volwassen das hun pad kruisen.

De aanwezige restanten naaldbos blijken voor sommige soorten onontbeerlijk. Te denken valt aan goudhaantje, kuif- en zwarte mees. Maar ook de zwarte specht vaart wel bij de aanwezigheid van grove dennen. Het verdient dan ook aanbeveling om de inmiddels oudere naaldbomen te handhaven, maar ook jong naaldhout een kans te bieden. De huidige neiging van beheerders om naaldhoutpercelen om te vormen in gemengd bos met een overdaad aan inlandse loofbomen is met de belangen van dergelijke vogelsoorten in tegenspraak.

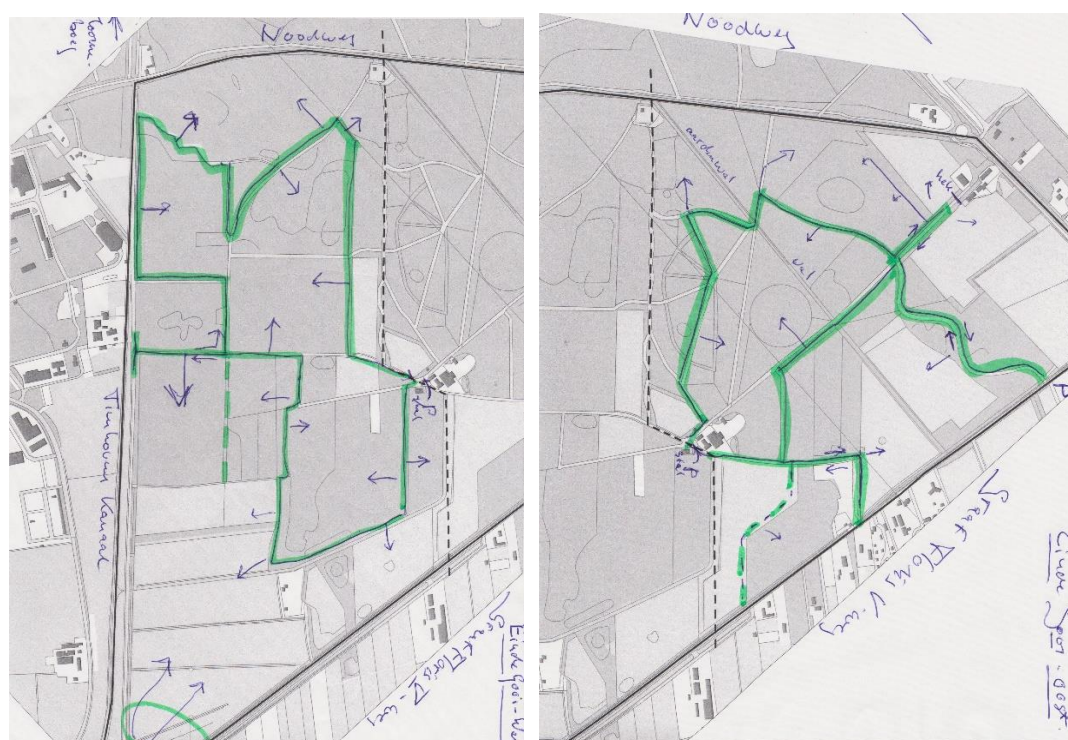
Het landgoed wordt hoofdzakelijk bezocht door wandelaars, al dan niet met een aangelijnde hond. Fietsers worden niet toegestaan. Dat maakt dat er een grote mate van rust heerst. Dit komt de natuur ten goede. Langs het Tienhovens Kanaal is het aangrenzende pad, de Huydercoopersweg, opengesteld voor ruiters.

Handhaving van het aanlijngedod en het bevorderen van rust zijn niet alleen voor de vogels, maar ook voor ree, vos, das en haas van belang.

BEZOEKMOMENTEN EN DEELNEMERS

Tabel 1. Data en tijden van de bezoeken

Datum	Begintijd	Eindtijd
19-3-2022	7.15	10.10
29-3-2022	20.42	22.11
2-4-2022	6.44	10.13
6-4-2022	6.24	9.11
16-4-2022	6.03	8.41
16-4-2022	6.08	8.31
30-4-2022	5.39	8.28
30-4-2022	5.40	8.59
14-5-2022	5.11	9.16
14-5-2022	5.12	8.21
28-5-2022	5.00	7.56
28-5-2022	5.01	8.46
11-6-2022	5.52	9.38
11-6-2022	6.01	7.40
25-6-2022	5.58	8.09
25-6-2022	6.02	8.57

Figuur 1. *Overzicht van onderzochte deelgebieden en routes*

De volgorde van de gevolgde routes wisselde per ronde: klokgewijs of tegendraads

Lijst van tellers:

Guido Band, Juun de Boer, Doortje van Dijk, Michael Everard, Simone Galavazi, Dick Jonkers, Jan Mooij, Sandra Nikkessen, Dirk Prop, Rien Rense, Wouter Rohde, Carel de Vink, Hugo Weenen, Frits Wolfswinkel

Indeling telrondes:

Datum /Tijd:	Oost	West
19/3 07:15	Juun/Michael	Hugo/Carel/Dick
29/3 20:42	Guido: extra avond/nachtbezoek*	
--Zomertijd-----		
2/4 06:44	(zie volgende telling)	Juun/Doortje
6/4 06:24	Carel (vervangende telling)	
16/4 06:03	Juun/Carel	Jan/Michael
30/4 05:39	Dirk/Dick	Doortje/Carel
14/5 05:11	Guido /Frits	Juun/ Simone
28/5 05:00	Simone/Carel	Guido/Rien
11/6 05:52	Wouter/Michael	Sandra/Carel
25/6 05:58	Juun/Doortje	Michael/Carel/Sandra

*Het extra nachtbezoek ging door beide deelgebieden.

De weersomstandigheden waren alle datums gunstig voor het waarnemen van vogels en hun geluid; weinig wind en nauwelijks tot geen neerslag. Verontrusting door wandelaars en overvliegende vliegtuigen (sporttoestellen) ontstond meestal niet voor 8:30 uur, een enkele jogger daargelaten. Er werd in twee ploegen geteld waarbij iedere ploeg ongeveer de helft van het terrein telde. Vandaar dat op de meeste data twee verschillende tijden zijn vermeld. Naast deze geplande bezoeken zijn ook incidentele waarnemingen op 22/3 en 25/3 gebruikt.

Voorverkenning: 5 maart 10:00 uur (deze werd alleen benut voor het invoeren van lastige soorten, zoals goudhaan en glanskop; ook havik en groene specht werden meegenomen). Bij de laatste rondes (juni) werden van de meest algemene soorten (vink, merel, koolmees, houtduif, etc.) alleen bijzonderheden genoteerd.

Methode

Er is gebruik gemaakt van de broedvogelkarteringsmethode (BMP) van Sovon (Van Dijk & Boele 2011). Deze werkt als volgt. In de loop van het broedseizoen worden verschillende bezoeken aan het telgebied gebracht, waarbij van alle waargenomen broedvogels de positie wordt ingevoerd in een app. Aan het eind van het seizoen wordt het aantal territoria bepaald door alle waarneempunten voor iedere soort via per soort bepaalde regels te clusteren.

Na een verkenning in maart werd het gebied elke twee weken van 27 maart t/m 19 juni geïnventariseerd. Eenmaal werd een laat avondbezoek gebracht. Het team bestond normaal uit twee personen met minimaal 1 ervaren teller. Bij het waarnemen werd gebruik gemaakt van gewone veldkijkers.

Voor het vastleggen van de waarnemingen gebruikten wij de app Avimap van Sovon. Met deze app werden de waarnemingen direct elektronisch opgeslagen op een tablet of een smartphone. De plaats werd met behulp van GPS bepaald. Behalve de locatie werd de soort waarneming genoteerd (individueel, paar, balts, nestindicatie/alarm, nest of anders). Alle potentiële broedvogels werden op deze manier genoteerd. Ook waarnemingen van niet-broedvogels en zoogdieren konden zo genoteerd worden. Na afloop van de telling werden de resultaten geüpload naar de website van Sovon. Daar werden de resultaten opgeslagen en ook de verdere verwerking vond daar plaats. Het uiteindelijke resultaat is een stippenkaart voor iedere soort waarvoor territoria zijn vastgesteld.

Hazelworm

ANDERE LEVENSVORMEN

Vreemd genoeg kwamen we geen konijnen tegen. Rond 1970 gold deze soort als ‘vrij algemeen’. Van ree, vos, das en haas konden we de aanwezigheid vaststellen, evenals die van mol en bosmuis, mogelijk ook rosse woelmuis. In een braakbal bij het nest van de kerkuil vonden we schedels van veldmuis, dwergmuis, bosspitsmuis, huisspitsmuis en dwergspitsmuis. De eekhoorn lijkt te ontbreken. Van de boomarter hebben we geen sporen gevonden, in tegenstelling tot 2015. Vleermuizen zagen we evenmin. Van amfibieën en reptielen noteerden we de groene kikker en de hazelworm. Vanouds werden insecten (nachtvlinders en libellen met name) door anderen geïnventariseerd.

Tabel 2. Aantal vastgestelde territoria

Soort	Totaal
Nijlgans	3
Buizerd	1
Havik	1
Houtsnip	1
Holenduif	13
Houtduif	15
Koekoek	1
Bosuil	1
Ransuil	1
Kerkuil	1
Groene Specht	2
Grote Bonte Specht	27
Kleine Bonte Specht	2
Zwarte Specht	2
Boerenwaluw	2
Witte Kwikstaart	2
Winterkoning	46
Heggemus	8
Grote Lijster	3
Zanglijster	23
Merel	62
Gekraagde Roodstaart	2
Roodborst	50
Spotvogel	2
Zwartkop	46
Tuinfluitter	13
Grasmus	2
Fitis	2
Tjiftjaf	28
Goudhaan	15
Grauwe Vliegenvanger	2
Bonte Vliegenvanger	16
Koolmees	48
Pimpelmees	37
Zwarte Mees	3
Kuifmees	3
Glanskop	5
Staartmees	2
Boomklever	29
Boomkruiper	47
Putter	6
Appelvink	5
Groenling	2
Goudvink	2
Vink	81
Huisemus	2
Spreeuw	10
Wielewaal	1
Raaf	1
Zwarte Kraai	6
Kauw	1
Gaai	5

VERGELIJKING MET EERDERE INVENTARISATIES

In de jaren 1969 tot 1971 zijn in Einde Gooi niet alleen de vogels, maar ook de plantensoorten, paddenstoelen en kruidachtige planten geteld. De Vogelwerkgroep telde opnieuw de vogels in 1979, 1980, 1989 en 2015. Voor de Provincie Noord-Holland en voor Sovon vonden tussentijdse tellingen plaats. Niet altijd werden alle vogelsoorten daarbij geteld. In die gevallen volstond vaak een notitie van hun aanwezigheid. In de tabel staan zij aangegeven met een plusteken.

Tabel 3 geeft een overzicht van de resultaten. De meest opvallende veranderingen bespreken we daarna.

Tabel 3. Aantal vastgestelde territoria sinds 1969

	Jaar door	1969 VWG	1970 VWG	1971 VWG	1979 VWG	1980 VWG	1988 Prov	1989 VWG	2000 Sovon	2015 VWG	2022 VWG
Nijlgans										1	3
Wilde Eend		2	3		3	3	+	2		1	
Bergeend						1		1			
Buizerd					1	1	1	3		4	1
Sperwer		1					1	1	2	1	
Havik					1	1	1	1	2	1	1
Boomvalk		1	1?								
Torenvalk		1	1	1	1?						
Patrijs		2	2	2							
Fazant		22	17	20	+	+	+	+			
Waterhoen		3	3	3				1			
Meerkoet		4	4	4					1	1	
Kievit		3	5	5							
Houtsnip			1?								1
Holenduif		3	2	2	5	8	4	7	13	12	13
Houtduif		40	43	40	9	25	+	14	?	4	15
Zomertortel		12	11	10	1	2					
Turkse Tortel			1	1	1	2	+				
Koekoek		1	1	1	1?					1	1
Bosuil		1	1	1	1	1		2	3	1	1
Ransuil		1	1	1					2		1
Kerkuil										2	1
IJsvogel										1	
Groene Specht		3	3	3	1	1	1	1	2		2
Grote Bonte Specht		13	15	12	13	20	20	20	17	27	27
Kleine Bonte Specht		1	1	1	1	1	2	5	6	2	2
Zwarte Specht		1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Veldleeuwerik		2	3	3							
Boerenzwaluw		7	9	8	4	8		2			2
Huiszwaluw					2	1					
Boompieper		1	1	1	1	6	4	1	1		
Witte Kwikstaart		6	4	4	1	3	+	2		2	2
Winterkoning		51	53	46	19	38	+	52	?	39	46
Heggemus		3	4	4	1		+	1		4	8
Grote Lijster		3	4	4	1	5	2	4	2	6	3
Zanglijster		36	36	35	6	10	+	17	?	11	23
Merel		82	76	75	45	48	+	67	?	48	62
Gekraagde Roodstaart		24	23	23	9	5	2	6	1	3	2
Roodborsttapuit										1	
Roodborst		51	51	50	28	46	+	95	?	41	50
Kleine Karekiet							2				

Jaar door	1969 VWG	1970 VWG	1971 VWG	1979 VWG	1980 VWG	1988 Prov	1989 VWG	2000 Sovon	2015 VWG	2022 VWG
Spotvogel	3	4	4		2					2
Zwartkop	3	2	3	8	8	3	7	24	43	46
Tuinfluit	20	18	18	1	5	1	6	3		13
Grasmus	3	5	5	1	1	1			1	2
Fitis	25	23	24	10	20	+	12	5	5	2
Tijftjaf	47	49	45	15	22	8	35	17	24	28
Fluiter	1	1	1		3	6	4		9	
Goudhaan	15	17	17	2	12	11	15	21	17	14
Vuurgoudhaan	4	2	2							
Grauwe Vliegenvanger	3	3	3	6	5	5	4	9	5	2
Bonte Vliegenvanger	1	1		2	2	2	2	1	4	16
Koolmees	51	48	58	29	40	+	66	?	46	48
Pimpelmees	27	24	25	12	23	+	46	35	45	37
Zwarte Mees	11	13	13	2	6	4	12	?	9	3
Kuifmees	10	8	8	3	2	2	16	?	4	3
Glanskop	6	3	6	1	1	3	5	?	5	5
Matkop	3	5	4	1?	1	8	12	?		
Staartmees	6	7	7	1	1	2	2			2
Boomklever	3	2	2	2	12	16	10	21	29	29
Boomkruiper	13	19	11	10	18	15	36	50	38	47
Geelgors		1	1							
Putter						3				6
Kneu						+				
Appelvink	1	1	1				1	3	3	5
Groenling	2	4	4			+		2		2
Goudvink	1	1	1	2			1	2	3	2
Vink	27	27	20	20	27	+	49	?	52	81
Huisemus	25	32	30	+	+	+	1	?	1	2
Ringmus	22	28	28				1			
Spreeuw	53	100	120	14	28	+	30	?	3	10
Wielewaal	1	1	1	1	1	1	1			1
Raaf									1	1
Zwarte Kraai	3	3	3	1	9	+	15	4	4	6
Kauw	9	6	7	6	9	+	8	5		1
Ekster	6	5	5	3	6	+	6	?		
Gaai	19	12	12	4	5	+	11	6	4	5

OPVALLENDE VERANDERINGEN SAMENSTELLING VOGELWERELD

De vogelwereld is altijd in beweging. Dat heeft voor een deel te maken met plaatselijke veranderingen in de directe omgeving of in het onderzochte gebied. Waarschijnlijk spelen echter factoren een rol die buiten ons gezichtsveld vallen. Zoals in de overwinteringsgebieden van trekvogels en omstandigheden op hun route daarheen en terug.

Een paar soorten vallen hierbij wel heel sterk op. De oudste gegevens stammen uit drie seizoenen rond 1970, dus nog voor de overname van Einde Gooi door Natuurmonumenten. We zien het verdwijnen van soorten die het landelijk (of zelfs binnen heel West-Europa) moeilijk hebben, zoals de boomvalk, patrijs, zomertortel, wielewaal, geelgors en matkop. Andere soorten zijn verdwenen door een combinatie van landelijke en plaatselijke factoren. Dat zien we bij de weidevogels, voor wie de graspercelen niet meer geschikt zijn (kievit, veldleeuwrik en dergelijke). De fazant wordt niet langer uitgezet voor de jacht en neemt in de hele regio, maar ook landelijk af. Het verwijderen van de nestkasten die oorspronkelijk door de KJN werden onderhouden (het ging om ruim 50 stuks) en het verdwijnen van de

graanakkers, gecombineerd met een landelijke terugval in de laatste decades zien we zijn effect hebben op de ringmus. Klaagden voorheen beheerders over het kraken van nestkasten ten koste van diverse mezensoorten en de bonte vliegenvanger door de ringmus, nu zouden we maar wat graag verheugd melding willen maken van een enkel broedpaar! De huismus maakt eenzelfde proces door en handhaaft zich nu alleen binnen de bebouwing op matig redelijk niveau. Afname van de aantallen van meer nestkastbroeders (gekraagde roodstaart, zwarte mees en glanskop) staan in schril contrast met hoe kool- en pimpelmees, boomklever en bonte vliegenvanger zich weten te handhaven. Zij benutten natuurlijke holtes, die kenmerkend zijn voor een rijper geworden bosgebied. Holenduif en spreeuw zijn ook soorten die dergelijke holtes benutten. Dat zal ook het geval zijn met de bosuil.

Raadselachtiger zijn de fluctuaties in aanwezigheid van zomersoorten als fluitier, grauwe vliegenvanger en tuinfluiter. De eerste soort kwam in 2015 uit op een aantal van maar liefst 9 territoria. In 1988 waren het er 6. De overige jaren waren er veel minder. Dit jaar werd de fluitier niet eenmaal aangetroffen. Kijken we naar wat er op de regiosite van waarneming.nl gemeld wordt, dan klopt dit ook wel. In de jaren rond 2015 was deze soort veel talrijker dan de afgelopen 3 lentes. Met een geschat aantal territoria van 4 à 5 over 2020, 8 à 10 in 2021 en dit jaar maximaal 6 in heel Het Gooi, is het niet verwonderlijk dat ook in Einde Gooi een aantal van 9 territoria ondenkbaar is. De grauwe vliegenvanger schommelde door de jaren heen tussen 3 en 6 paren, met een eenmalige uitschieter van 9 in 2000. Dit jaar deed deze soort een stapje terug, van 5 (2015) naar 2. Regionaal is deze soort tamelijk stabiel met jaarlijks zo'n 25 à 30 broedparen. Dit jaar werd de 25 waarschijnlijk niet gehaald (15 à 25). De tuinfluiter vertoont een sterk afgenomen patroon na de eerste drie jaren van de tellingen (20, 18 en 18). Alleen in 2015 ontbrak de tuinfluiter totaal. Dat maakt dat het aantal van 13 territoria dit jaar in een reeks vanaf 1980 (5, 1, 6, 3, 0) beslist gunstig opvalt. Toegenomen ondergroei en een gunstige ontwikkeling van heggen tussen de weilanden in het westelijk deel werpen onder soorten die van struikgroei profiteren hun vruchten af.

De grauwe vliegenvanger is een langslaper, die pas tegen elf uur actief wordt

Dat er vier soorten spechten aanwezig zijn, is verheugend. Mogelijk volgt op korte termijn de middelste bonte specht als vijfde spechtensoort. Behoudens in dubieuze melding op waarneming.nl is deze specht in Einde Gooi nooit waargenomen, terwijl in de landgoederen rond 's-Graveland en net ten noorden van Bussum deze soort al enkele jaren present is.

Er werden in 2022 geen nieuwe soorten als broedvogel vastgesteld. Sinds 2015 verdwenen: wilde eend (was 1), meerkoet (1), roodborsttapuit (1), ijsvogel (1). Waarschijnlijk ook de sperwer (1). Ten opzichte van 2015 zijn de volgende soorten als broedvogel teruggekeerd: houtsnip, ransuil, kauw (alle nu 1), groene specht, boerenzwaluw, spotvogel, staartmees (alle 2), putter (7), tuinfluiter (13) en mogelijk de wielewaal (1?).

Broedvogels van de **Rode Lijst**: koekoek, ransuil, wielewaal, grote lijster (alle 'kwetsbaar'), raaf, zwarte mees, boerenzwaluw, grauwe vliegenvanger en huismus (alle 'gevoelig').

Voor deze 9 soorten en de minder opvallende broedvogels verwijzen we naar de toelichting per soort bij de territoriumkaarten.

WEL GEZIEN, MAAR NIET BROEDEND

Naast hoog overvliegende soorten en wintergasten op doortrek (kramsvogel) waren in de onmiddellijke omgeving of kortstondig binnen de grenzen van het landgoed enkele soorten te zien. Het meest frequent waren de wilde eend, grauwe gans, blauwe reiger, meerkoet en ooievaar te zien langs het net buiten de grenzen vallende Tienhovens Kanaal. Grauwe gans, blauwe reiger en meerkoet ook wel op de weilanden of bij de sloot langs de bosrand. Van nestelen in Einde Gooi was bij deze soorten geen sprake, zelfs niet van jongen die in de directe omgeving werden uitgebroed. Dat de meerkoet in genoemde sloot tot broeden zou kunnen komen, was aannemelijk, maar dat bleef uit. De wielewaal werd waargenomen binnen de datumgrenzen, wat een territorium suggereert. Doordat het bij een eenmalig aanwezige vogel ging, moeten we constateren dat er van een broedgeval geen sprake kan zijn.

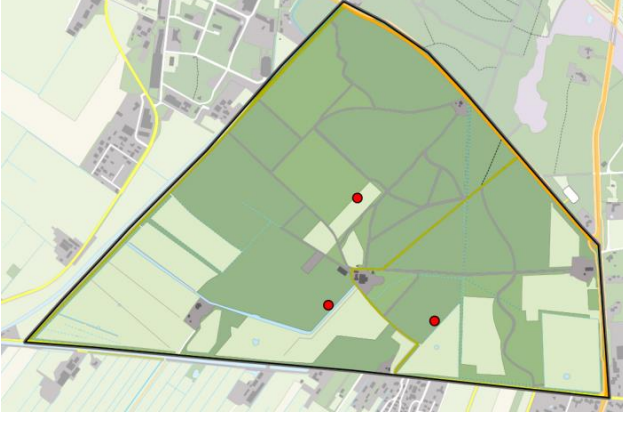
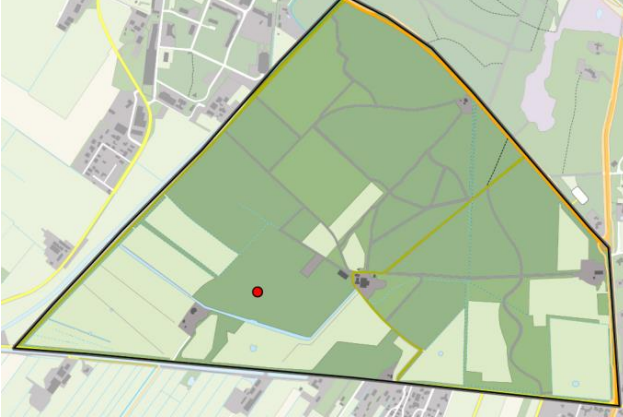

Waarschijnlijk broedt deze soort al sinds de eeuwwisseling niet meer in Het Gooi. De ekster lijkt een aannemelijker twijfelgeval: te weinig gezien, maar vermoedelijk wel broedvogel ter plaatse. Komende winter zouden we in de kale bomen naar nesten kunnen zoeken. Het meest waarschijnlijk lijkt broeden bij de bungalow, grenzend aan de westelijke weilanden.

Net buiten de gebiedsgrenzen: ooievaar, grote zilverreiger en 'soepeend'.

Soortbespreking

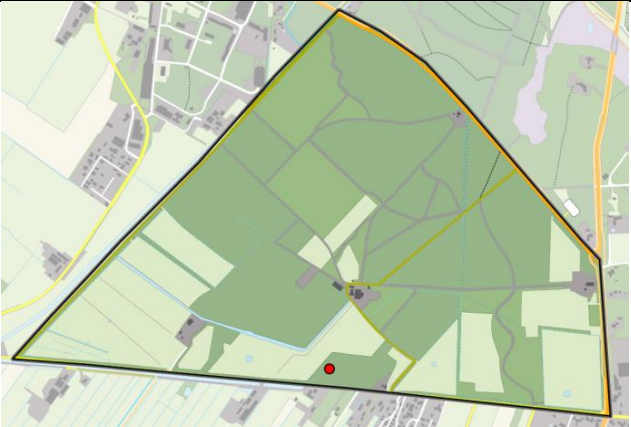
Op de volgende bladzijden worden de vastgestelde broedvogels per soort beschreven. Beschrijving en kaarten zijn gebaseerd op de door Sovon bepaalde clustergegevens van het Broedvogel Monitoring Programma, dat naast elkaar aanvullende waarnemingen ook per soort bepaalde datumgrenzen hanteert. Waar wij een andere indruk hebben, wordt dit aan de beschrijvende tekst toegevoegd. De kaarten komen uit het BMP.

BESPREKING VAN RESULTATEN PER SOORT

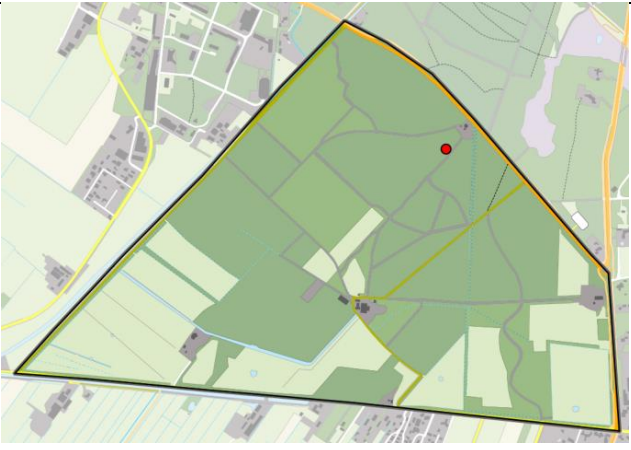
Nijlgans	<i>Alopochen aegyptiaca</i>	3 territoria
		<p>De nijlgans neemt in Nederland nog steeds in aantal toe. In 2015 was er voor het eerst één territorium. De combinatie van bosranden, weides en water maakt Einde Gooi heel geschikt voor deze soort. Jongen kunnen in bijna iedere maand geboren worden. Wij hebben geen jonge vogels gezien.</p>
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	1 territorium
		<p>De buizerd markeert zijn gebied met spectaculaire baltsvluchten en veelvuldig roepen in maart. Daarna wordt hij stiller. Balts of jongen werden door ons niet waargenomen; wel hoe een vogel takken lostrok voor zijn nest. Dit leidde maar tot één territorium. Ten opzichte van de vorige inventarisatie is dit een sterke achteruitgang, maar het ligt in de lijn van verreweg de meeste eerdere inventarisesaties.</p>
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>	1 territorium
		<p>De havik liet zich tijdens bijna iedere telronde gelden. Baltsend, paniek zaaierend onder kraaien en duiven. Ook van de havik hebben we geen jongen gehoord of gezien, maar mogelijk zijn we daarvoor te vroeg gestopt met onze afsluitende telling in de laatste juniweek. Landelijk maakt de havik moeilijke tijden door (vogelgriep!). Er lijkt bij ons geen sprake van een verandering sinds 1979.</p>

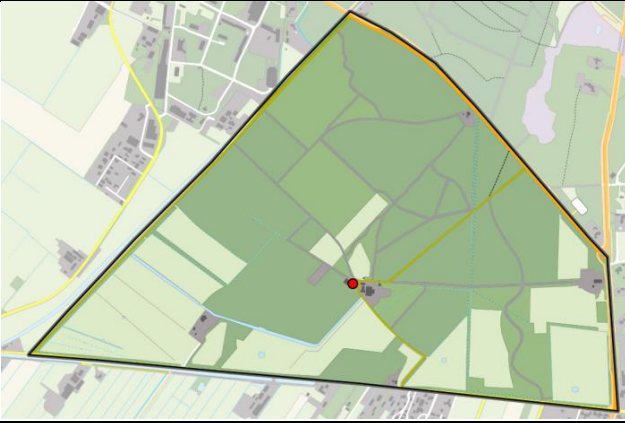

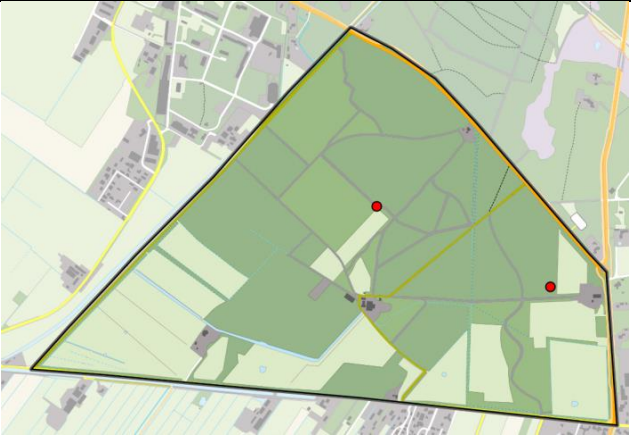
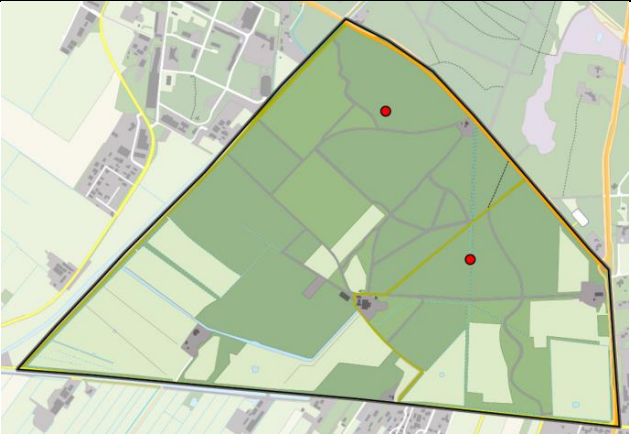

Houtsnip	<i>Scolopus rusticola</i>	1 territorium
		<p>Bij één (nacht-)bezoek werd een rondvliegend territoriaal mannetje waargenomen. De waarneming valt binnen de datumgrenzen en wijst op een territorium. Broedende houtsnippen patrouilleren over een grootgebied, dus het is niet zeker dat het nest echt in Ende Gooi lag.</p> <p>De enige eerdere melding van een houtsnip was een twijfelgeval in 1970.</p>
Holenduif	<i>Columba oenas</i>	13 territoria
		<p>De holenduif heeft behoefte aan flinke bomen met broedholtes van voldoende formaat. Het inmiddels steeds ouder geworden bos met veel ‘aftakelende’ bomen biedt deze blijkbaar in voldoende mate. Sinds de eeuwwisseling ligt het aantal territoria steeds rond hetzelfde aantal. In de vorige eeuw werd een aantal van (meer dan) tien niet eenmaal gehaald. Landelijk zijn de aantallen de laatste jaren stabiel.</p>
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	12 territoria
		<p>Ondanks de aanwezigheid van predatoren (sperwer als bezoeker, buizerd en vooral havik als ‘buren’) komt de houtduif na een inzinking weer op sterkte: 14 in 1989, onzeker in 2000 en 4 in 2015. Maar de aantallen van 40 (1969-1971) worden niet gehaald. Komt dat door de havik? Voor Nederland zijn de aantallen broedvogels de laatste jaren stabiel.</p>

Koekoek	<i>Cuculus canorus</i>	1 territorium
		<p>Rode Lijst: kwetsbaar. Koekoeken hebben ver uitgestrekte territoria. Het is de vraag of heggenmus of grasmus als waardvogel gediend hebben. Waarschijnlijk is dat er rond Tienhoven gebruik gemaakt werd van nesten van kleine karekieten. Tussen 1980 en 2000 ontbrak de koekoek tijdens inventarisaties. Meer dan 1 territorium werd nooit vastgesteld. Landelijk neemt deze soort af.</p>

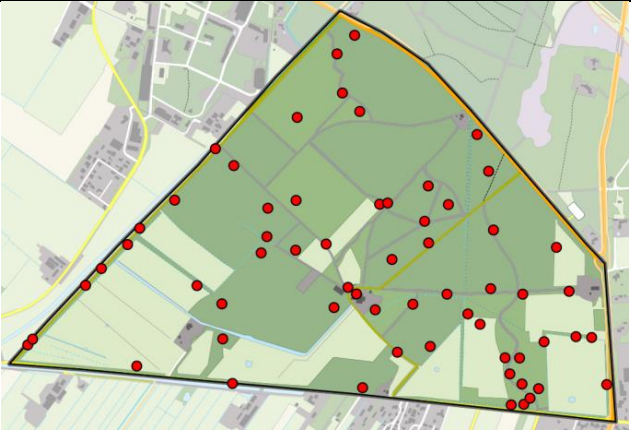
Bosuil	<i>Strix aluco</i>	1 territorium
		<p>Met ook nu 1 territorium is hij de meest constant aanwezige uilensoort. De bosuil ontbrak alleen tijdens de inventarisatie van 1988. Er werd in juli geen late telling om jonge uilen te treffen ingelast.</p>

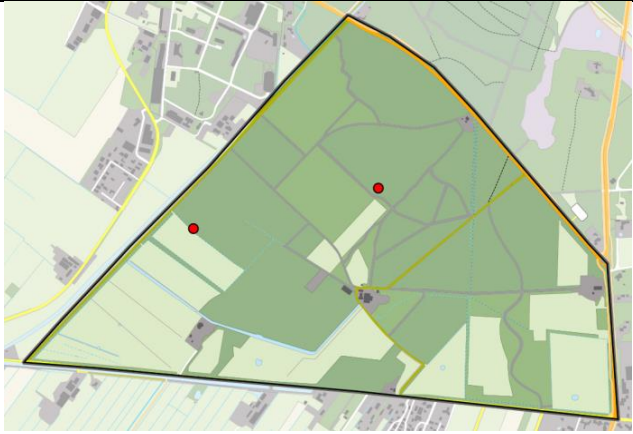

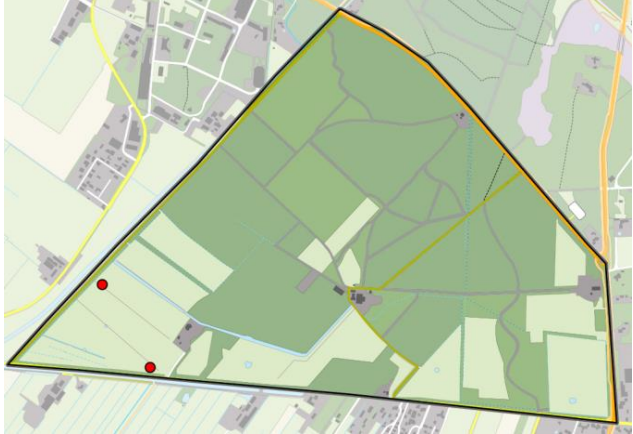
Ransuil	<i>Asio otus</i>	1 territorium
		<p>Rode Lijst: kwetsbaar. Tweemaal werd de ransuil vastgesteld in hetzelfde deel van Ende Gooi. Dat was eenmaal 's nachts en eenmaal overdag. Tijdens vorige inventarisaties ontbrak deze soort vijf van de negenmaal. Alleen in 2000 was er sprake van meer dan 1 territorium (2).</p>

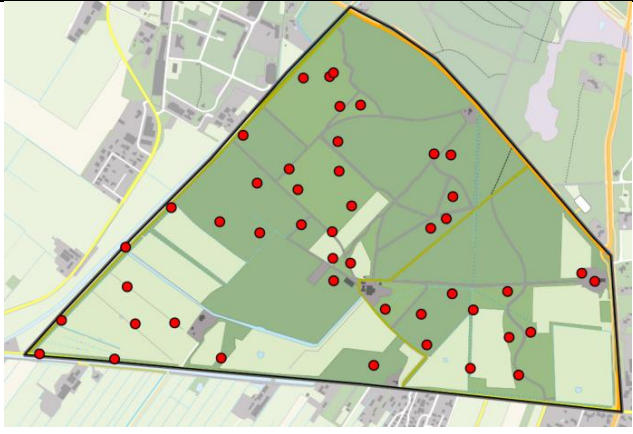

<p>Kerkuil <i>Tyto alba</i></p>	<p>1 territorium</p>
	<p>De kerkuil was aanwezig in de speciale kast in de open kalverstal. Alleen in 2015 waren er ook kerkuilen aanwezig. Toen ging het zelfs om twee paar. Broedresultaten zijn ons niet bekend.</p>
<p>Groene Specht <i>Picus viridis</i></p>	<p>2 territoria</p>
	<p>De indruk bestond dat de groene spechten veelvuldig door het gebied zwierven, Dat maakt de constatering van 2 territoria onzeker. Voor een goede inventarisatie van deze soort is vroeger in het jaar beginnen raadzaam. In februari en maart zijn groene spechten het meest actief. Alleen in 2015 ontbrak de groene specht in de reeks van inmiddels 10 inventarisaties.</p>
<p>Grote Bonte Specht <i>Dendrocopos major</i></p>	<p>27 territoria</p>
	<p>Het terrein is zeer geschikt voor grote bonte spechten. Het aantal gevonden territoria is gelijk aan dat van de vorige inventarisatie. Eerdere inventarisaties gaven wat lagere aantallen. De door hen uitgehakte holtes zijn voor veel kleine hollenbroeders van groot belang, aangezien nestkasten ontbreken. Landelijk neemt deze soort toe.</p>

Kleine Bonte Specht	<i>Dendrocopos minor</i>	2 territoria
		<p>Net als bij de vorige inventarisatie werden er twee territoria van de kleine bonte specht vastgesteld. De toen geuite hoop dat het aantal zou gaan toenemen wordt nog niet bewaarheid. De top van zijn aanwezigheid lag tussen 1989 (5) en 2000 (6). Landelijk neemt deze soort toe.</p>
Zwarte Specht	<i>Dryocopus maritius</i>	2 territoria
		<p>De zwarte specht heeft een territorium van ongeveer 400 ha nodig. Het landgoed Ende Gooi is dus duidelijk te klein voor twee territoria. De criteria van Sovon leiden, net als onze indruk was, tot twee territoria. Mogelijk loopt de grens tussen twee territoria over het landgoed. Bij alle eerdere inventarisaties werd één territorium vastgesteld.</p>
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>	2 territoria
		<p>Rode Lijst: gevoelig. In de kleine halfopen stal bij de boerderij bevonden zich twee bewoonde nesten. Aan de westkant werden boven de weilanden ook foeragerende boerenwaluwen gezien, maar die broedden waarschijnlijk aan de overkant van het Tienhovens Kanaal. Wat verklaart het ontbreken in 1988, 2000 en 2015? Tot 1980 vond men rond de acht broedgevallen; daarna alleen in 1989 nog twee territoria.</p>

Witte Kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>	2 territoria
		<p>Rond de boerderij zwierven altijd wel meerdere witte kwikstaarten. Soms ook met voer voor hun jongen. Het is aannemelijker dat er daar 1 paar gebroed heeft. Een tweede territorium zou zich kunnen bevinden aan de noordzijde van het weiland dat vanaf het boerenerf noordoostwaarts loopt of in de betonnen kuilgrasvloer ten westen van de boerderij.</p>
Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>	46 territoria
		<p>Behalve in 1979 (16) na een vrij koude winter en misschien 1988 en 2000 (beide malen niet meegeteld) scoort de winterkoning met hoge aantallen van 38 tot 51 territoria. Dit jaar hoort bij de betere jaren, ook vergeleken met de 39 paren van 2015.</p>
Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	8 territoria
		<p>Blijkbaar ontwikkelt Einde Gooi zich met meer ondergroei gunstig voor de heggenmus. Nooit werden er meer dan 4 territoria geteld; ditmaal het dubbele! Rigoureuze ingrepen in de struweellaag zouden kunnen verklaren waarom er in 1988 geen en in 1979 slechts 1 territorium werden aangetroffen. Beheergegevens uit die jaren hebben we echter niet om die vermoedens te bevestigen.</p>

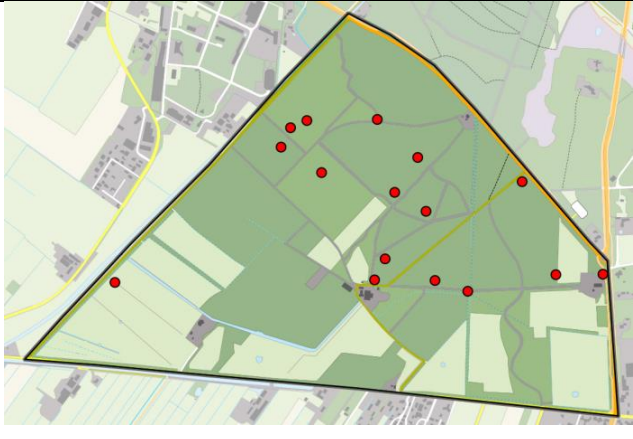
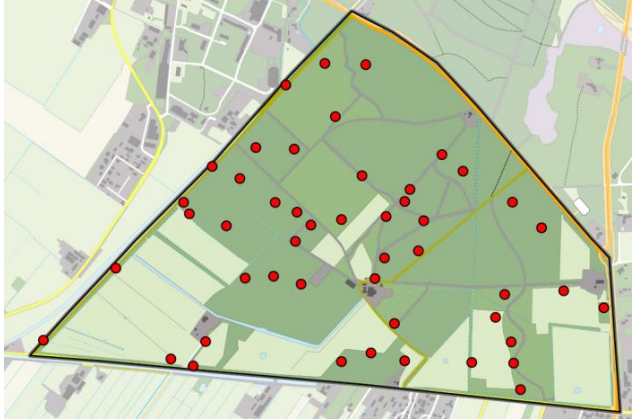
Grote Lijster	<i>Turdus viscivorus</i>	3 territoria
		<p>Rode Lijst: kwetsbaar. Net als bij uilen en de grotere spechten is het vaststellen van de aanwezigheid van de grote lijster na maart lastig. De zangactiviteit piekt in februari, begin maart. Drie territoria zal het minimale aantal weergeven. In 2015 ging het om het dubbele aantal. Gemiddeld over de jaren is 3 netjes. In de regio neemt deze soort af.</p>
Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>	23 territoria
		<p>De in 2015 geconstateerde terugval lijkt weer omgebogen: van 11 naar 23 paar is een ruime verdubbeling. Toch zijn de aantallen uit de jaren van 'jong' bos (35 à 36 in 1969-1971) ver buiten beeld. Ook voor de zanglijster is een ruim aanbod van ondergroei en struikranden van groot belang.</p>
Merel	<i>Turdus merula</i>	62 territoria
		<p>Na de vink is de merel de meest talrijke vogelsoort. De ruime ontwikkeling van struiklaag en ondergroei speelt deze soort in de kaart. Van katten hebben ze hier geen last. Vreemd genoeg hebben we nauwelijks jonge merels gezien, wel oudervogels met voer. Landelijk, maar ook in onze regio hebben merels veel geleden onder het usutuvirus. In Einde Gooi lijkt daarvan niets te merken: het aantal territoria lag 14 hoger dan in 2015, het jaar vóór de virusuitbraak.</p>

Gekraagde Roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	2 territoria
	<p>In een bos zonder nestkastaanbod is de gekraagde roodstaart afhankelijk van het aanbod van voldoende natuurlijke holtes om de concurrentie met andere hollenbroeders aan te kunnen. Rond 1970 hingen er nog ruim 50 kasten. De aantallen broedgevallen van toen (bijna 25) worden allang niet meer gehaald. In 2000 en 2015 ging het er zelfs maar om 1.</p>	
Roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>	50 territoria
	<p>Bosvogels doen het landelijk beter dan veel andere categorieën. De roodborst lijkt weinig hinder te ondervinden van het insectentekort dat in heel West-Europa is vastgesteld. De stand in Einde Gooi is tamelijk stabiel. Wat de verklaring is voor de piek in 1989 (95), is onduidelijk. Gewoonlijk gaat het om 30 tot 50 paar. In 2015: 41.</p>	
Spotvogel	<i>Hippolais icterina</i>	2 territoria
	<p>Voor het laatst was de spotvogel in 1980 als broedvogel gemeld (2). De terugkeer van deze soort is verheugend en sluit aan bij het beeld dat de afgelopen jaren bij andere inventarisaties in de regio werd gezien. Het is te hopen dat de overlevingskansen in overwinteringsgebieden goed blijven. Overigens blijkt ook voor deze soort de struikgroei langs de randen van het landgoed gunstig.</p>	

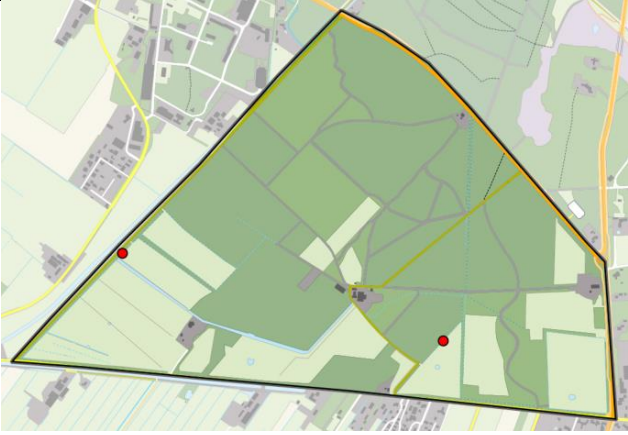

Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	46 territoria
		<p>De gebiedsontwikkeling lijkt ook voor de zwartkop gunstig. Dat zien we overigens ook in andere open (park)bossen in Het Gooi en moerasbossen in de Vechtstreek. Toch is de groei van het aantal territoria wat afgevlakt. Was de zwartkop tot 2000 niet eens met 10 paren aanwezig, vanaf dat jaar (24) nam de groei in aantal een hoge vlucht (43 in 2015). De laatste 7 jaar is dat nog maar licht gegroeid.</p>
Tuinfluiter	<i>Sylvia borin</i>	13 territoria
		<p>Verrassend nadat de tuinfluiter in 2015 voor de eerste maal ontbrak, is vooral de enorme toename. Weliswaar worden de cijfers van de jong bos-jaren 1969-1971 (18 tot 20) niet gehaald, de tussenliggende jaren gaven een magerder beeld te zien met 6 als maximum in 1989. De ontwikkeling van struikgewas maakt dat het ouder worden van het bos (meestal negatief voor deze soort) wordt gecompenseerd.</p>
Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	2 territoria
		<p>In de struikheggen tussen de weilanden aan de westrand blijken grasmussen zich thuis te voelen. In 2015 lag daar het enige territorium. In 10 inventarisatiejaren ontbrak deze soort slechts tweemaal. Dat was in de jaren van extreme droogte in de Afrikaanse Sahelzone, waar de grasmus overwintert.</p>

<p>Fitis</p>	<p><i>Phylloscopus trochilus</i></p>	<p>2 territoria</p>
	<p>Ouder wordend bos oefent weinig aantrekkingskracht uit op de fitis. Nooit eerder waren er zo weinig fitissen in Ende Gooi te vinden. De cijfers door de jaren heen (met een dip in 1979 die landelijk te zien was, mogelijk door droogte in het overwinteringsgebied) brengen dat verouderingsproces in beeld.</p>	
<p>Tjiftjaf</p>	<p><i>Phylloscopus collybita</i></p>	<p>28 territoria</p>
	<p>Terwijl de fitis verdwijnt waar het bos hoger wordt, weet de tjiftjaf zich daar te handhaven. Zij het op een iets lager niveau dan in de jaren met veel jong hout. Droogte in Afrika heeft op de tjiftjaf geen invloed, doordat deze soort minder zuidelijk overwintert. Het lage aantal in 1988 laat zich dan ook moeilijk verklaren.</p>	
<p>Goudhaan</p>	<p><i>Regulus regulus</i></p>	<p>14 territoria</p>
	<p>Met een redelijk aandeel naaldhout (meest grove den) biedt Ende Gooi deze liefhebber van naaldbossen voldoende biotoop. De indruk bestaat dat de goudhaan in Het Gooi achteruitgang vertoont. In Ende Gooi is de populatie van dit kleine vogeltje stabiel.</p>	

Grauwe Vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	2 territoria
		<p>Rode Lijst: gevoelig. Een paartje in de kalverstal en een zingend exemplaar in een van de meer open beukenbosgedeelten leiden tot twee territoria. Beide werden pas in de tijd dat er jongen waren gezien. Het eerste paar vloog met voer. De grauwe vliegenvanger is wat later op de dag actief. Het is niet ondenkbaar dat we door onze vroege bezoeken een paar gemist hebben. Het aantal van 5 (2015) of zelfs 9 (2000) werd in ieder geval dit jaar niet gehaald.</p>
Bonte Vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>	16 territoria
		<p>Dat het bos steeds meer natuurlijke holtes kent, wordt extreem zichtbaar in de plotselinge sterke toename van deze ‘nestkastbroeder bij uitstek’. Hier wordt door hem dus in het geheel geen gebruik gemaakt van nestkasten. Die ontbreken, maar de bonte vliegenvanger blijkt niet voor een gat gevangen.</p>
Koolmees	<i>Parus major</i>	48 territoria
		<p>De koolmees moet zich behelpen met natuurlijke boomholtes. Verwijdering van nestkasten werd meteen zichtbaar in de aantallen van mezen, mussen en de gekraagde roodstaart (1979). Daarna zien we hoe kool- (en in iets mindere mate pimpel-) mees zich aanpassen door (ten koste van andere soorten) de natuurlijke holtes veroveren. De koolmees blijkt daarbij de meest succesvolle veroveraar.</p>

Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>	37 territoria
		<p>Iets minder dan de koolmees (zie hierboven) heeft de pimpelmees zich al snel aangepast aan het verdwijnen van de nestkasten in Einde Gooi. Het ouder wordende, spechtenrijke bos biedt hem voldoende nestgelegenheid in natuurlijke holtes. Zou de lichte afname ten opzichte van 2015 iets te maken hebben met de toename van de bonte vliegenvanger?</p>
Zwarte Mees	<i>Periparus ater</i>	3 territoria
		<p>Rode Lijst: gevoelig. Deze mees heeft voorkeur voor naaldhout. In Einde Gooi is dat onveranderd aanwezig. Maar landelijk worden steeds meer naaldhoutpercelen omgetoverd in loofbos of gemengd loof-naaldbos. Geeft dat een negatieve uitstraling naar Einde Gooi die de terugloop van het aantal paren verklaart?</p>
Kuifmees	<i>Lophophanes cristatus</i>	3 territoria
		<p>Wat voor de zwarte mees geldt, geldt ook voor deze soort. Voor het uithakken van zijn nestholte is de kuifmees afhankelijk van vermolmde berken. Die leggen in deze fase van het bos het loodje: overal liggen afgebroken stammen naast stompjes die te kort zijn voor de kuifmees. Deze soort is hier echter al eens eerder een inzinking te boven gekomen. Hopelijk lukt dat de komende jaren opnieuw.</p>

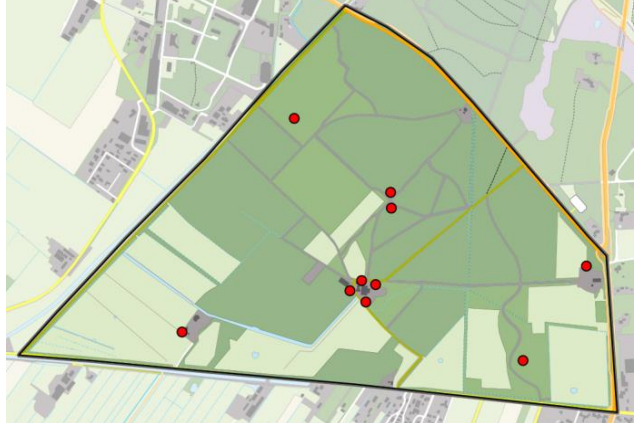
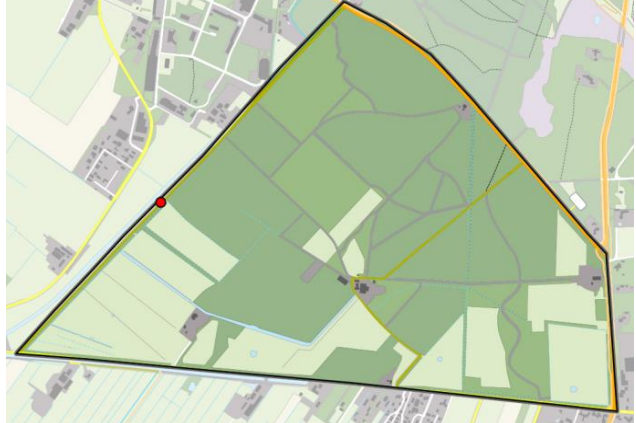
<p>Glanskop</p>	<p><i>Poecile palustris</i></p>	<p>5 territoria</p>
		<p>De laatste decennia is de glanskop stabiel aanwezig met 5 territoria. Landelijk lijkt deze soort het moeilijk te hebben. Dat blijkt ook uit nestkastgegevens in de bossen van Het Gooi. Maar hier is de glanskop zelfs in de jaren met volop nestkasten nauwelijks talrijker geweest dan nu.</p>
<p>Staartmees</p>	<p><i>Aegithalos caudatus</i></p>	<p>2 territoria</p>
		<p>De staartmees staat landelijk op de ‘oranje lijst’. Ook in Het Gooi lijkt het niet goed te gaan met deze soort. Dat hij in Einde Gooi na te hebben ontbroken in 2000 en 2015 nu weer op de oude sterkte van 40 jaar geleden teruggekeerd is, is opmerkelijk. De aantallen uit de periode van jonge bosbestanden (rond 1970) zijn niet meer te verwachten.</p>
<p>Boomklever</p>	<p><i>Sitta europaea</i></p>	<p>29 territoria</p>
		<p>De boomklever profiteert van de beschikbare holtes die de spechten achterlaten. Grappig is het om te merken dat zodra de eieren bebroed worden de boomklevers zich nauwelijks meer laten zien en horen. De eerste bezoeken waren bepalend voor het vaststellen van de aantallen territoria.</p>

Boomkruiper <i>Certhia brachydactyla</i>	47 territoria
	<p>De boomkruiper overtreft de boomklever in aantal. Voor een soort die gevoelig is voor koude winters toont dat wel aan dat de winters de laatste jaren mild waren. Terwijl de boomklever op hetzelfde hoge niveau bleef als zeven jaar geleden, nam het aantal boomkruipers toe tot het een na hoogste aantal ooit.</p>
Putter <i>Carduelis carduelis</i>	6 territoria
	<p>Met name in de boomsingels langs de randen en rond de boerderij was de putter aanwezig. Bij voorgaande inventarisaties was deze soort alleen in 1988 aanwezig met 3 territoria. Nu dus ruim het dubbele. Dat sluit aan bij de landelijke ontwikkelingen. De kaart brengt de neiging van putters om in kleine clusters (bijna kolonies) te broeden mooi in beeld.</p>
Appelvink <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	5 territoria
	<p>Appelvinken zijn lastige vogels om te 'betrappen' in hun broedgebied. Mogelijk hielpen de vrijwel windstille omstandigheden tijdens de telrondes om de onopvallende zang vanuit hoge boomtoppen te kunnen opvangen. Nooit eerder werd er van de appelvink zo'n aantal geteld in Einde Gooi. Landelijk doet deze soort het goed.</p>

Groenling	<i>Chloris chloris</i>	2 territoria
		<p>Ook in 2015 ging het om 2 broedparen. We kunnen herhalen wat toen werd vermeld: 'Door de jaren heen een kleine populatie die zich beperkt tot overgangssituaties binnen het landgoed.' Daarmee werd wel voorbijgegaan aan het gegeven dat van de 10 inventarisatiejaren de groenling aan het eind van de vorige eeuw viermaal ontbrak.</p>

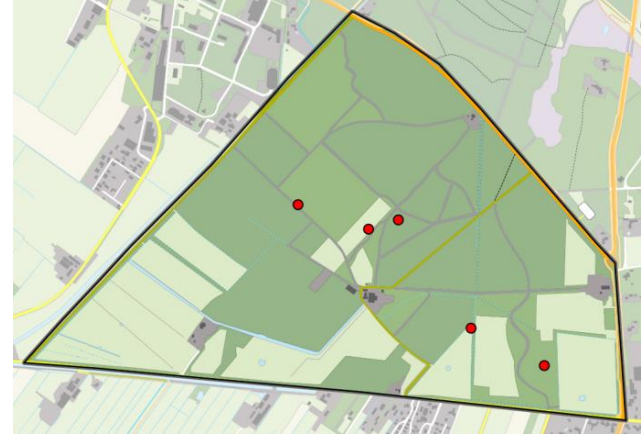
Goudvink	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	2 territoria
		<p>Halfopen bos met voldoende struiken nodigt goudvinken uit om zich te vestigen. Daarbij zijn groenblijvers (taxus, hulst en dergelijke) de favoriete plekken om te nestelen. In Einde Gooi zijn die voldoende aanwezig om door de jaren heen een klein aantal paren te verwelkomen. De goudvink ontbrak zelden. Nu dus 2 territoria, 1 minder dan in 2015.</p>

Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	81 territoria
		<p>Geen andere soort heeft in het landgoed zo'n dichte verspreiding. Het is duidelijk dat het bos voldoet aan zijn eisen. In de jaren dat het bos (na veel kaalkap in de oorlog) door herbepanting nog tamelijk jong was, bedroeg het aantal paren een derde van de huidige aantallen. In 2015 ging het om 52 territoria, wat toen het hoogste aantal ooit was. Nu pieken de aantallen daar ruimschoots bovenuit.</p>

Huismus	<i>Passer domesticus</i>	2 territoria
	<p>Rode Lijst: gevoelig. Alleen bij het huisje aan de Floris V-weg waren huismussen aanwezig. Afgaand op de daar aanwezige mannetjes ging het om twee paren. Twee territoria zal het minimale aantal zijn. Bij de boerderij ontbrak de huismus. In de jaren dat er nog sprake was van akkerbouw en aanwezigheid van nestkasten, lagen de aantallen beduidend hoger. Maar de huismus neemt ook landelijk sterk af.</p>	
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	10 territoria
	<p>Ten opzichte van 2015 blijken spreeuwen meer te kunnen profiteren van de natuurlijke holtes in het bos (van 3 naar 10). Vergeleken met oudere gegevens is het aantal paren nog geen schim van wat het ooit was. Een van de aanwezige nestplaatsen bevond zich in de valkenkast op de hooizolder van de open kalverenstal. Alle andere spreeuwen moesten andere holtes benutten.</p>	
Wielewaal	<i>Oriolus oriolus</i>	1 territorium
	<p>Rode Lijst: kwetsbaar. Binnen de datumgrenzen werd eenmalig een roepende wielewaal genoteerd. Vervolgwaarnemingen bleven uit. De enige plek in de nabije omgeving waar misschien de wielewaal nog tot broeden kwam in de afgelopen jaren, is de eendenkooi bij Tienhoven. Het Gooi en de Vechtstreek zien de wielewaal al sinds de jaren '80 van de vorige eeuw vrijwel alleen nog maar als passant tijdens de trek.</p>	

Raaf	<i>Corvus corax</i>	1 territorium
		<p>Rode Lijst: gevoelig. Sinds het eind van het eerste decennium van deze eeuw is Einde Gooi het thuishonk van een broedpaar raven. Het territorium van 2015 berustte op een uitgewaaid nest (niet vermeld in De Boer en Rense, 2015). Er werd toen alsnog met resultaat gebroed op enkel honderden meters buiten het landgoed. Het nest van vorig jaar werd nu na enige tijd verlaten; er werd gebroed op het nest van 2017 in beukenbos ten zuiden van de boerderij, maar het broedsel mislukte.</p>
Zwarte Kraai	<i>Corvus corone</i>	6 territoria
		<p>Zwerfgroepen ongepaarde zwarte kraaien werden resoluut geweerd door zes of zeven territoriale paren. Het BMP komt uit op 6 territoria. Dat lijkt reëel.</p>
Kauw	<i>Corvus monedula</i>	1 territorium
		<p>De enige kauw die we konden meetellen broedde in een oud spechtenhol. Behalve in 2015 was deze soort altijd als broedvogel aanwezig. Oude gegevens vermelden aantallen die duidelijk hoger lagen, zonder echt talrijk te zijn (5 tot 9). Landgoederen in 's-Graveland kennen eveneens een zeer bescheiden aantal in boomholtes broedende kauwen.</p>

Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>	5 territoria
		<p>Met 1 territorium meer dan tijdens de vorige inventarisatie blijft de gaai op een betrekkelijk laag niveau aanwezig als broedvogel. Voedsel is er in overvloed. Mogelijk speelt de aanwezigheid van de havik een regulerende rol. Ook de boommarter zou daarbij een factor kunnen zijn. Die werd wel in 2015 opgemerkt; dit jaar niet.</p>

TOP 10 van meest voorkomende soorten broedvogels:

- Vink 81
- Merel 62
- Roodborst 50
- Koolmees 48
- Boomkruiper 47
- Winterkoning 46
- Zwartkop 46
- Pimpelmees 37
- Boomklever 29
- Grote bonte specht 27

De boerderij was het beginpunt van onze rondes en bepalend voor de aanwezigheid van boerenzwaluw en witte kwikstaart

CONCLUSIES EN DISCUSSIE

Vergeleken met het onderzoek in 2015 zien we een aantal soorten verdwijnen, terwijl andere teruggekeerd zijn. Het aantal van 52 soorten is hoger dan de 47 in dat jaar. Duidelijk is de invloed van enerzijds het verouderingsproces van de bomen en de rol die een goed ontwikkelde struweellaag speelt. Dat soorten die het landelijk niet best doen verdwenen zijn (zoals matkop, wielewaal, etc.) of een terugval in aantal vertonen (voorbeelden: huismus, zwarte mees) is niet verbazingwekkend. Daarnaast zien we soorten in aantal verminderen of verdwijnen door veranderd gebruik (weide- en akkervogels), door verandering van nestelgelegenheid (glanskop, ringmus e.a. door het verwijderen van nestkasten, naast andere factoren), de veroudering van het bos (fitis) of mogelijk door externe bedreigingen (invloed havik). Soorten die floreren zijn vooral de holenbroeders (zoals holenduif door meer natuurlijk aanbod), soorten van ouder wordend bos (vink) en soorten die het landelijk goed doen (putter bijvoorbeeld).

Voor een goede inventarisatie zou het in dit soort gebieden raadzaam zijn om de periode van onderzoek uit te breiden: beginnen in maart (of zelfs al een bezoek vooraf in februari) en afronden met een bezoek half juli. Dit geeft een beter beeld van soorten als de uilen, buizerd, raaf, grote lijster en de grotere spechten. Dat het BPM daar in zijn grensdatums voor veel soorten niet in meegaat, zou niet onze richtlijn hoeven vormen. Voor de vergelijkbaarheid met voorgaande inventarisaties is echter continuering van de huidig gehanteerde periode van groot belang.

Het eenzijdig gebruik van de landbouwpercelen als grasland heeft een zekere mate van verarming van het voedselaanbod tot gevolg. Hier valt volgens ons winst te behalen. Een beheer dat ruimte blijft bieden aan naaldboutbestanden, een goede struiklaag en een terughoudend beheer (dood hout laten liggen) en de geringe recreatiedruk zijn bevorderlijk voor een gezonde avifauna. Dat beleid werpt nu duidelijk zijn vruchten af en verdient voortzetting.

Einde Gooi, met zijn drie uilensoorten en vier soorten spechten, naast volop zangvogels en predatoren als raaf, gaai, havik en buizerd, vertoont een evenwichtige variatie aan soorten. Het is en blijft een landgoed om zuinig op te zijn!

Literatuur:

Dijk, A.J. & Boele, A. (2011) Handleiding Broedvogelonderzoek, Sovon, Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Boer, J. de, Rense, R. (2015) Broedvogels van Einde Gooi in 2015, VWG Het Gooi en Omstreken, rapport 246, Hilversum. Tevens zijn aanvullend enkele recente rapporten van broedvogelinventarisaties en nestkastverslagen op de site van deze werkgroep geraadpleegd.

Gooi- en Eemlander, 18 maart 1976, Natuurmonumenten koopt 'Einde Gooi', Hilversum.

Jonkers, D.A., Klein, J. en Rijnja, L.F. (1972) Een Natuurhistorische Schets van het Landgoed Eindegooi, Vogelwerkgroep 't Gooi e.o., Hilversum.

<https://gooi.waarneming.nl>

